ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

2011-2012

ΜΟΝΑΔΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΜΚΕ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από Εθνικούς Πόρους

Επιχειρηματικότητα και Οικονομική θεωρία

ΕΠΙ
ΧΕΙΡ
Η
ΜΑΤΙ
ΚΟ
ΤΗ
ΤΑ

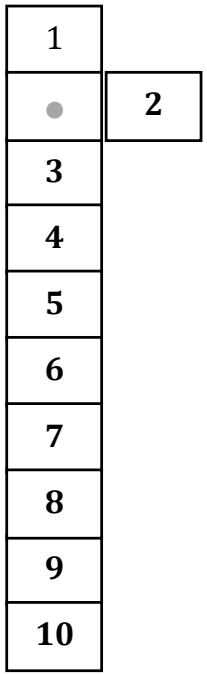

Συγγραφέας_κεφαλαίου

Αναστάσιος Βασιλειάδης,
Διδάσκων,
Τμήμα Επιστημών
της Προσχολικής Αγωγής και
του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Σκοπός του κεφαλαίου

- Σκοπός της παρουσίασης είναι να κατανοήσετε τους τρόπους ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας μέσα από τις θεωρίες και τις προσεγγίσεις που έχουν υποστηριχθεί.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

- **Σε επίπεδο γνώσεων**, θα πρέπει να είστε σε θέση:
  - Να ορίζετε την έννοια της επιχειρηματικότητας
  - Να ορίζεται το τι σημαίνει θεωρία και τι μοντέλο
- **Σε επίπεδο δεξιοτήτων**, θα πρέπει να είστε σε θέση:
  - Να απαριθμείτε τις βασικές θεωρίες, μοντέλα και προσεγγίσεις για την επιχειρηματικότητα
  - να διαχωρίζετε τις βασικές αρχές μεταξύ των θεωριών/ προσεγγίσεων για την επιχειρηματικότητα
  - να καταγράφετε και να κατηγοριοποιείτε τους λόγους δημιουργίας μιας επιχείρησης.
- **Σε επίπεδο στάσεων**, θα πρέπει να είστε σε θέση:
  - να αντιλαμβάνεστε τις διαφορές μεταξύ των προσεγγίσεων και των θεωριών για την επιχειρηματικότητα
  - Να συνειδητοποιήσετε τη σημασία της διαθεματικής προσέγγισης για την ερμηνεία της επιχειρηματικότητας

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- Η έρευνα για την επιχειρηματικότητα ξεκίνησε από το 1934, όταν ο Schumpeter παρουσίασε τις απόψεις του για την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία. Από τότε διερευνήθηκε διεξοδικά από τη διεθνή κοινότητα, χωρίς ωστόσο να έχει απαντηθεί επαρκώς το ερώτημα σχετικά με το ποιοι είναι οι λόγοι που οδηγούν ορισμένα άτομα στο να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση, ενώ άλλα όχι.
- Ερευνητικές προσπάθειες έχουν καταβληθεί για την απάντηση του ερωτήματος εάν ο/η επιχειρηματίας είναι «αποτέλεσμα» κοινωνικών ή βιολογικών παραγόντων, δηλαδή εάν γεννιέται ή αναπτύσσεται μέσα στο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται (Bonnett & Furnham, 1991. Baron, 2004).

Το εννοιολογικό πλαίσιο της επιχειρηματικότητας

- Αναπτύχθηκαν πολλές θεωρίες, οι οποίες προσπαθούν να εξηγήσουν το φαινόμενο της επιχειρηματικότητας και ειδικότερα, γιατί ορισμένα άτομα οδηγούνται στην ίδρυση και ανάπτυξη επιχειρήσεων σε αντίθεση με άλλα, όπως:
- Η θεωρία του Joseph Schumpeter
- Η θεωρία της προσωπικότητας (personality theory)
- Η θεωρία της συμπεριφοράς (behavioural theory)
- Οι οικονομικές προσεγγίσεις (economic approaches)
- Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις (sociological approaches)
- Η γνωστική προσέγγιση (cognitive approach)
- Το μοντέλο του επιχειρηματικού γεγονότος

Η θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης του Joseph Schumpeter

Ο Joseph Schumpeter υποστήριξε ότι η καινοτομία είναι ο παράγοντας που δίνει ώθηση στην επιχειρηματικότητα και εστίασε την προσοχή του κυρίως στις μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις οι οποίες έχουν τους πόρους και τα κεφάλαια τα οποία και επενδύουν για την ανάπτυξη.

Ο Schumpeter εστίασε το ενδιαφέρον του στον τρόπο με τον οποίο ο επιχειρηματίας δρα και χώρισε τη δράση αυτή σε πέντε (5) κατηγορίες σε σχέση με την έννοια της καινοτομίας:

- Εισαγωγή νέων προϊόντων
- Εισαγωγή μιας νέας μεθόδου παραγωγής
- Ανοιγμα μιας νέας αγοράς
- Εφαρμογή νέων προϊόντων στην παραγωγή
- Ανάληψη νέων οργανωτικών μεθόδων στην εταιρία.

Οι οικονομικές θεωρίες και προσεγγίσεις

Οι υποστηρικτές των οικονομικών θεωριών και προσεγγίσεων προσπαθούν να ερμηνεύσουν την επιχειρηματικότητα, επικεντρώνοντας την προσοχή τους στους *περιβαλλοντικούς παράγοντες που την επηρεάζουν.* Υποστηρίζουν ότι το εξωτερικό περιβάλλον δύναται να επηρεάσει το άτομο και να το οδηγήσει ή να το αποτρέψει από την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Παράλληλα, ενώ αποδέχονται ότι οι αντιλήψεις των ατόμων επηρεάζουν την ανακάλυψη, την αξιολόγηση και τη διερεύνηση των *επιχειρηματικών ευκαιριών (entrepreneurial opportunities)*, όμως, υποστηρίζουν ότι αυτό αποτελεί μία αντίδραση στο πλαίσιο ενός ερεθίσματος που προέρχεται από το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται ο/η επιχειρηματίας (Shane, 2003). Σύμφωνα, δηλαδή με τους υποστηρικτές αυτής της θεωρίας, το περιβάλλον είναι αυτό που δίνει τα ερεθίσματα στο άτομο και το οδηγεί στην επιχειρηματικότητα και στην ανακάλυψη επιχειρηματικών ευκαιριών. Επιπλέον, ο Gartner (1985) αναφέρει τέσσερα χαρακτηριστικά που οδηγούν στη δημιουργία επιχειρήσεων και σχετίζονται με το περιβάλλον και αυτά είναι α) η διαθεσιμότητα πόρων, β) η παρουσία έμπειρων επιχειρηματιών γ) η διαθεσιμότητα εξειδικευμένου προσωπικού και δ) η πρόσβαση σε προμηθευτές, πελάτες.

Η βασικότερη κριτική που ασκείται αφορά στο γεγονός ότι δεν εξηγούν, επαρκώς, γιατί ορισμένα άτομα γίνονται επιχειρηματίες και άλλα όχι, καθώς στο ίδιο οικονομικό περιβάλλον δεν δύνανται όλοι να ανακαλύψουν και να αξιοποιήσουν επιχειρηματικές ευκαιρίες που παρουσιάζονται, με αποτέλεσμα, να μην γίνονται όλοι επιχειρηματίες.

Οι ρόλοι του επιχειρηματία στην Ιστορία της οικονομικής θεωρίας

Οι ρόλοι του επιχειρηματία στην ιστορία της οικονομικής θεωρίας, σύμφωνα με τους Hebert και Link (1988, σελ. 152)	
1. Ο επιχειρηματίας είναι άτομο που αναλαμβάνει τον κίνδυνο που σχετίζεται με την αβεβαιότητα (π.χ., Cantillon, Thünen, Mill, Hawley, Knight, Mises, Cole, Shakle).	1. Ο επιχειρηματίας είναι το άτομο που τροφοδοτεί το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο (π.χ., Smith, Turgot, Bohm-Bawerk, Pigou, Mises).
1. Ο επιχειρηματίας είναι καινοτόμος (π.χ., Baudeau, Bentham, Thünen, Schmoller, Sombart, Weber, Schumpeter).	1. Ο επιχειρηματίας είναι αυτός που αποφασίζει (π.χ., Cantillon, Menger, Marschall, Wieser, Amasa Walker, Francis Walker, Keynes, Mises, Shakle, Cole, Schultz).
1. Ο επιχειρηματίας είναι βιομηχανικός επικεφαλής (π.χ., Say, Sain-Simon, Amasa Walker, Francis Walker, Marshall, Wieser, Sombart, Weber, Schumpeter).	1. Ο επιχειρηματίας είναι διευθυντής ή επιθεωρητής (π.χ., Say, Mill, Marshall, Menger).
1. Ο επιχειρηματίας είναι διοργανωτής και συντονιστής των οικονομικών πόρων (π.χ., Say, Walras, Wieser, Schmoller, Sombart, Weber, Clark, Davenport, Schumpeter, Coase).	1. Ο επιχειρηματίας είναι ο ιδιοκτήτης μιας επιχείρησης (π.χ., Quesnay, Wieser, Pigou, Hawley).
1. Ο επιχειρηματίας είναι εργοδότης των συντελεστών παραγωγής (π.χ., Amasa Walker, Francis Walker, Wieser, Keynes).	1. Ο επιχειρηματίας είναι εργολάβος (π.χ., Bentham).
1. Ο επιχειρηματίας είναι μεσίτης (π.χ., Cantillon, Walras, Kirzner).	1. Ο επιχειρηματίας είναι κατανεμητής των πόρων μεταξύ εναλλακτικών χρήσεων (π.χ., Cantillon, Kirzner, Schultz).

Η θεωρία της προσωπικότητας (personality theory)

Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι η επιχειρηματική δράση ορισμένων ατόμων, σε αντίθεση με άλλα, αποδίδεται στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, τα οποία και αποτελούν την ειδοποιό διαφορά τους (Brockhaus & Horwitz, 1986). Μερικά από τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- *η ανάγκη για την επίτευξη των στόχων* (need for achievement)
- *η αυτεπάρκεια* (self-efficacy),
- *η επιχειρηματική κουλτούρα*
- *επιχειρηματική εγρήγορση "entrepreneurial alertness"*

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά, είναι ορισμένα μόνο από αυτά που υποστηρίχθηκαν και φαίνεται ότι, κατά τη δεκαετία του '80 οι ερευνητές στην προσπάθειά τους να εξηγήσουν την επιχειρηματικότητα, εστίαζαν περισσότερο στα προσωπικά χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά του επιχειρηματία, αν και αυτή η προσέγγιση δέχθηκε σημαντική κριτική (Low & MacMillan, 1988).

Η θεωρία της συμπεριφοράς (Behavioral theory)

- Η θεωρία της συμπεριφοράς μελετά την επιχειρηματικότητα με βάση το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται το άτομο και για το λόγο αυτό υποστηρίζει ότι θα πρέπει να εξετάζεται η συμπεριφορά του στα πλαίσια του περιβάλλοντος αυτού και όχι τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και έχει δύο προσεγγίσεις:
  - Σχετικά με την πρώτη προσέγγιση, οι υποστηρικτές της αναφέρουν ότι οι ικανότητες ενός ατόμου είναι αυτές που θα του παρέχουν τη δυνατότητα να αναλάβει μία επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς ένα άτομο που δεν διαθέτει τις αναγκαίες ικανότητες, δεν μπορεί να την ασκήσει αποτελεσματικά.
  - Η δεύτερη προσέγγιση της θεωρίας της συμπεριφοράς αφορά στα χαρακτηριστικά/ιδιότητες (attributes) που μπορεί να έχει ένα άτομο και τα οποία είναι απαραίτητα, κυρίως, στη διαδικασία έναρξης μιας επιχείρησης.

Η θεωρία της σχεδιασμένης συμπεριφοράς (Theory of Planned Behavior)

Η ανάπτυξη της έννοιας των προθέσεων βασίσθηκε σε μεγάλο βαθμό στη *θεωρία της σχεδιασμένης συμπεριφοράς*, που άπτεται του χώρου της κοινωνικής ψυχολογίας και υποστηρίχθηκε από τον Ajzen (Ajzen, 1985. Schifter & Ajzen, 1985. Ajzen & Madden, 1986. Ajzen, 1991). Σύμφωνα, με αυτή τη θεωρία, κάθε συμπεριφορά, η οποία προϋποθέτει την ανάληψη ορισμένης δράσης, μπορεί να προβλεφθεί από τις προθέσεις του ατόμου που την υιοθετεί.

Το *μοντέλο του επιχειρηματικού γεγονότος.*

Το μοντέλο αυτό υποστηρίζει ότι διάφορα γεγονότα, κατά τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν τη ροή των πραγμάτων και να υποκινήσουν το άτομο σε αλλαγή του τρόπου δράσης του. Αυτή η αλλαγή κατεύθυνσης μπορεί, λοιπόν να οφείλεται στην ύπαρξη κάποιου τυχαίου γεγονότος, το οποίο μεταβάλλει την έως τώρα πορεία του, ωστόσο στη μεταβολή αυτή μπορεί να συμβάλουν ακόμη:

- *Η αντιλαμβανόμενη επιθυμία (perceived desirability),*.
- η *ροπή που επιδεικνύει το άτομο για δράση* (propensity to act)
- *η αντιλαμβανόμενη εφικτότητα (perceived feasibility)*

Το μοντέλο του επιχειρηματικού γεγονότος

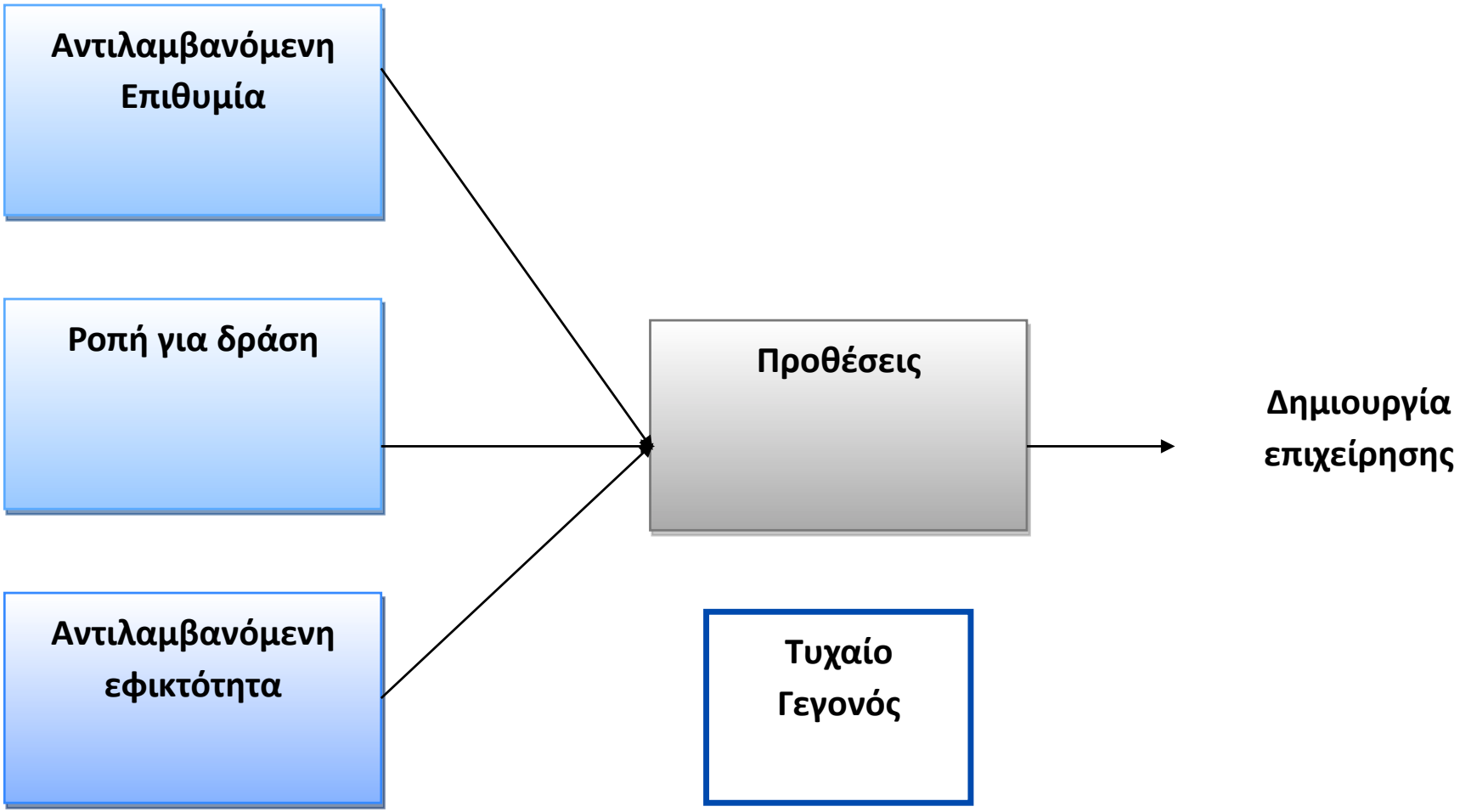

Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις (sociological approaches)

- Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις θεωρούν ότι τα άτομα οδηγούνται στην επιχειρηματικότητα μέσα από τις επιλογές που κάνουν, σε σχέση με την επαγγελματική τους ενασχόληση, και στην απόφασή τους αυτή το κοινωνικό περιβάλλον διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο.
- Τα «δημογραφικά» χαρακτηριστικά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιχειρηματικότητα.

Η γνωστική προσέγγιση (Cognitive Approach)

- Η *γνωστική (cognitive approach)* αποδέχεται την άποψη ότι οι αποφάσεις ενός ατόμου για να δράσει ή όχι επιχειρηματικά οφείλονται στον τρόπο με τον οποίο το ίδιο αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα (Bridge, και συν. 2003).
- Η πρόθεση ενός ατόμου για την επιχειρηματική καριέρα μπορεί να επηρεάζεται από τις στάσεις του απέναντι στην επιχειρηματικότητα, αλλά και από τις πεποιθήσεις του απέναντι στις απαιτούμενες ικανότητες για την ίδρυση και λειτουργία της επιχείρησης· πεποιθήσεις
- Εάν ένα άτομο θεωρεί ότι η επιχειρηματική καριέρα είναι ενδιαφέρουσα επιλογή γι' αυτό, τότε οδηγείται στο να δίνει μεγαλύτερη προσοχή προς την επιχειρηματικότητα, να λαμβάνει ορθότερες αποφάσεις και διακατέχεται από μεγαλύτερη αίσθηση ικανοποίησης.

Διαθεματική προσέγγιση για την επιχειρηματικότητα

- Οι προσεγγίσεις που μόλις αναφέρθηκαν, δεν έχουν σαφείς διαχωριστικές γραμμές μεταξύ τους, καθώς παρατηρούνται ετεροαναφορές και χρησιμοποιούν η μία στοιχεία της άλλης και ως εκ τούτου δεν αποκλείει η μία την ερμηνευτική ικανότητα της άλλης.
- Αυτή η διαπίστωση συγκλίνει σε μία περισσότερο ολιστική προσέγγιση για την επιχειρηματικότητα και την ερμηνεία αυτής, με μία περισσότερο διαλεκτική προσέγγιση σε επιστημολογικό επίπεδο, πόσο μάλιστα όταν η επιχειρηματικότητα είναι ένα σύνολο από σύνθετες, πολυδιάστατες μεταβλητές (Morris, 1998)
- Δεν είναι επαρκής η ανάλυση των λόγων για τους οποίους ένα άτομο δραστηριοποιείται επιχειρηματικά ή όχι, όπως επίσης και για το εάν θα πετύχει τους στόχους του στο πλαίσιο του περιβάλλοντος που δραστηριοποιείται.
- Η προσπάθεια για την ερμηνεία της επιχειρηματικότητας είναι ακόμη στην αρχή και πολλά σημεία χρειάζονται περεταίρω διερεύνηση